

Informačný list predmetu

Vysoká škola: Univerzita Komenského v Bratislave	
Fakulta: Prírodovedecká fakulta	
Kód predmetu: PriF.KEGD/N-bZEG-009/20	Názov predmetu: Demogeografia a demografia 1
Druh, rozsah a metóda vzdelávacích činností: Forma výučby: prednášky, cvičenia Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 2 hodiny prednášky / 2 hodiny cvičenia Týždenný: 4 Za obdobie štúdia: 52 Metóda štúdia: prezenčná/dištančná	
Počet kreditov: 5	
Odporúčaný semester/trimester štúdia: 2.	
Stupeň štúdia: I.	
Podmieňujúce predmety: -	
Podmienky na absolvovanie predmetu: Vyžaduje sa aktívna účasť na prednáškach i cvičeniach. V priebehu semestra a v skúškovom období budú zadané úlohy na písomné vypracovanie, projekty a písomné preverky z teoretickej i praktickej časti učiva. Záverečný výsledok bude určený ako vážený priemer výsledkov zo všetkých hodnotených aktivít. Na získanie hodnotenia A je potrebné získať celkovo najmenej 91 % bodov, na B najmenej 81 % bodov, na C najmenej 71 % bodov, na D najmenej 61 % bodov a na hodnotenie E najmenej 51 % bodov. Kredity nebudú udelené študentovi, ktorý celkovo získa menej ako 51 % bodov.	
Výsledky vzdelávania: Osvojenie si poznatkov o zákonitostiach vývoja, rozmiestnenia a dynamiky obyvateľstva sveta, získanie základného prehľadu o rozmiestnení obyvateľstva, vývoji a súčasnom trende demografických procesov vo svete ako celku, v jeho jednotlivých makroregiónoch, so špeciálnym zreteľom na Slovensko. Osvojenie si demografickej terminológie (aj v anglickom jazyku), prehľad základných ukazovateľov, metód a techník analýzy populačných procesov, postupov poznávania a interpretácie priestorových zoskupení obyvateľstva. Nadobudnutie prehľadu o základných databázach demografických údajov. Získanie zručnosti v spracovaní, vyhodnotení a prezentácii údajov o populačných procesoch, stave a početnom vývoji obyvateľstva.	
Stručná osnova predmetu: Demografia a demogeografia ako vedné disciplíny. Úvod do klasifikácie demografických ukazovateľov. Populačné správanie. Zdroje demografických údajov. Demografická terminológia. Ukazovatele pôrodnosti, štatistika vitality. Demografický zákon vojny. Mŕtvorodenosť. Vývoj počtu živonarodených a hrubej miery pôrodnosti v SR. Pôrodnosť v makroregiónoch sveta. Reprodukčný vek žien, ukazovatele plodnosti. Rozlišovanie transversálnych a longitudinálnych ukazovateľov. Úhrnná plodnosť v makroregiónoch sveta, vývoj úhrnnej a konečnej plodnosti a priemerného veku pri pôrode v SR. Úhrnná plodnosť v okresoch SR a jej zmeny v čase. Ukazovatele úmrtnosti, U-krivka mier úmrtnosti podľa veku. Úmrtnosť najnižších vekových kategórií. Vývoj hrubej miery úmrtnosti, novorodeneckej a dojčenskej úmrtnosti v SR. Úmrtnosť v makroregiónoch sveta. Nadúmrtnosť mužov/žien, maskulinita/femininita zomretých. Stredná dĺžka života. Medzinárodná klasifikácia chorôb. Úmrtnosť podľa príčiny, najčastejšie príčiny úmrtia v SR. Vývoj strednej dĺžky života v SR. Úmrtnosť v makroregiónoch sveta. Prirodzený prírastok, jeho ukazovatele, Witthauerov graf. Vývoj prirodzeného prírastku v SR. Prirodzený prírastok v okresoch SR a v makroregiónoch sveta. Teória demografického cyklu, prvý a druhý demografický prechod. Typy demografickej revolúcie. Demografický cyklus v SR. Starnutie populácie. Potraty podľa druhu, legislatívne podmienky vykonávania interrupcií v SR. Ukazovatele potratovosti. Vývoj hrubej miery potratovosti v SR. Úhrnná miera potratovosti v okresoch SR.	

Štruktúra ukončených tehotenstiev v SR.

Ukazovatele sobášnosti a rozvodovosti. Vývoj hrubých mier sobášnosti a rozvodovosti, priemerného veku pri vstupe do manželstva v SR. Úplná/neúplná, nukleárna rodina, netradičné formy spolužitia. Vývoj počtu kohabitácií v SR. Hajnalova línia, modely populačného správania.

Rekonštrukcia vývoja počtu obyvateľov sveta, populačné hodiny. Rozmiestnenie obyvateľstva sveta. Vývoj všeobecnej hustoty zaľudnenia sveta, hustota zaľudnenia kontinentov. Faktory rozmiestnenia obyvateľstva. Historické udalosti ovplyvňujúce vývoj a rozmiestnenie obyvateľstva.

Ukazovatele rozmiestnenia obyvateľstva. Rozmiestnenie obyvateľstva a hustota zaľudnenia v okresoch SR a vo fyzickogeografických a krajinných typoch SR.

Metódy zobrazovania rozmiestnenia obyvateľstva. Vývoj počtu obyvateľov a hustoty zaľudnenia v SR.

Antropogenéza a jej časové aspekty, teória „preč z Afriky“, predkovia ľudského druhu, mozgový rubikon, teória „pramatky Evy“. Priestorové osídľovanie Zeme, vznik veľkých ľudských rás.

Cvičenia:

Precvičovanie názvoslovnia demografických ukazovateľov, zdroje demografických údajov.

Demografické udalosti v malých súboroch – metóda viacročných priemerov.

Výpočet a interpretácia úhrnnej a konečnej miery plodnosti z údajov o konkrétnej populácii.

Faktory ovplyvňujúce úmrtnosť populácie, interpretačné limity hrubej miery úmrtnosti.

Odstraňovanie vplyvu vekovej štruktúry na úroveň úmrtnosti priamou štandardizáciou.

Zostrojovanie Witthauerovho grafu z údajov o konkrétnej populácii. Demografický cyklus v SR.

Databáza potratov SR z NCZI, jej využitie vo výpočtoch mier potratovosti.

Interpretácia indexu rozvodovosti na príklade SR. Určovanie dĺžky trvania manželstva.

Populačné hodiny. Výpočet ukazovateľov rozmiestnenia obyvateľstva a riziko zovšeobecňovania.

Hustota zaľudnenia vo vzťahu k administratívne členeniu, dopravným líniam, výškovým stupňom, nadmorskej výške, geomorfologickým celkom.

Zostrojovanie izodens metódou lineárnej geometrickej interpolácie.

Odporúčaná literatúra:

BLEHA, B., NOVÁKOVÁ, G. Praktikum z demogeografie a demografie 1, 1. diel. Bratislava: Geografika, 2012, s.140.

BLEHA, B., NOVÁKOVÁ, G. Praktikum z demogeografie a demografie 2, 2. diel. Bratislava: Geografika, 2012, s. 82.

JURČOVÁ, D. Slovník demografických pojmov. Bratislava: Inštitút informatiky a štatistiky. Výskumné demografické centrum, Infostat, 2005, s. 72.

BLEHA, B., VAŇO, B., BAČÍK, V. (eds.). Demografický atlas Slovenskej republiky. Bratislava: Geo-grafika, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Inštitút informatiky a štatistiky, 2014. ISBN: 978-80-89317-28-8. Dostupné na:

http://www.humannageografia.sk/demografickyatlas/stiahnutie/demograficky_atlas_2014.pdf

POPULARION REFERENCE BUREAU. World Population Data Sheet. Dostupné na:

<https://www.prb.org/>

BLEHA, B., ŠPROCHA, B., VAŇO, B. Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060. Bratislava: INFOSTAT, Výskumné demografické centrum, 2013, str. 81. Dostupné na: <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognóza2060.pdf>

MLÁDEK, J., KUSEDOVÁ, D., MARENČÁKOVÁ, J., PODOLÁK, P., VAŇO, B. (eds.) Demografická analýza Slovenska. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006, s. 222. [aj v anglickej mutácii]

MLÁDEK, J. Druhý demografický prechod a Slovensko. Folia Geographica 2, 1998, 42 – 52.

VAN DE KAA, D. The Idea of a Second Demographic Transition in Industrialized Europa. 2002. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/publication/253714045_The_Idea_of_a_Second_Demographic_Transition_in_Industrialized_Countries

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu:					
slovenský v kombinácii s anglickým (študijná literatúra a vybrané témy v anglickom jazyku)					
Poznámky:					
Hodnotenie predmetov					
Celkový počet hodnotených študentov:					
A	B	C	D	E	FX
a	b	c	d	e	f
Vyučujúci: Mgr. Gabriela Nováková, PhD., prof. RNDr. Branislav Bleha, PhD.					
Dátum poslednej zmeny: 8. februára 2022					
Schválil: prof. RNDr. Ján Buček, CSc.					